

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

**СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО
ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

штип, 2015

**СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

- зборник на трудови -

2015, ШТИП

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Штип
2015

**MUNICIPALITY OF STIP
COMMITTEE ON EDUCATION, COUNCIL OF THE MUNICIPALITY OF
STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES STIP**

**CONDITIONS, CHALLENGES AND
PERSPECTIVES IN EDUCATION IN THE
REPUBLIC OF MACEDONIA**

2015, STIP

Издава

НУ-УБ „Гоце Делчев“ Штип

За издавачот

Охридија Лазарова

Организационен одбор

Снежана Мирасчиева – претседател

Членови

Соња Петровска, Емилија Петрова Ѓорѓева, Никола Смилков, Снежана Јованова Митковска,
Снежана Ставрева Веселиновска, Даниела Коцева, Весна Ничева, Елена Ташкова,
Јорданчо Митков, Атанас Крстовски, Цветанка Красиќ, Милена Ристова Михајлова, Снежана
Санева, Илија Митров, Трајан Коцев, Данче Николовска Вратеовска, Димитар Љуботенски, Зоран
Костовски, Јовче Арсов, Вања Џамбазова Николовска, Ванче Маневски, Охридија Лазарова,
Верица Јосимовска

главен и одговорен уредник

Снежана Мирасчиева

уредник

Соња Петровска

уредувачки одбор

Снежана Мирасчиева (Македонија), Димитар Димитров (Бугарија), Младен Вилотијевиќ (Србија),
Нина Биједиќ (Босна и Херцеговина), Лилјана Тодорова (Бугарија), Татјана Атанасова Пачемска
(Македонија), Кристинка Селаковиќ (Србија), Јосип Милат (Хрватска), Емилија Петрова Ѓорѓева
(Македонија), Трајан Попкочев (Бугарија), Крстивоје Шпијуновиќ (Србија)

јазична редакција

Снежана Санева, Милена Ристова Михајловска

лектура на англиски јазик

Снежана Кирова

дизајн на корица

Никола Смилков

техничка поддршка

Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Верица Јосимовска

Тираж

500

Печати

Полиестердеј - исток, Штип

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37(497.7)(082)

СОСТОЈБИ, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието во Република Македонија : зборник на трудови / [главен и одговорен уредник Снежана Мирасчиева]. - Штип: НУ - Универзитетска библиотека "Гоце Делчев", 2015. - [215] стр. : илустр.36; 21 см

На стр. 3: Conditions, challenges and perspectives in education in Republic of Macedonia. - Фусноти кон текстот. - Abstract. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-242-021-9

а) Образование - Македонија - Зборници
COBISS.MK-ID 100055306

Содржина

Предговор	1
1. Мирасчиева Снежана, Ѓорѓева Петрова Емилија, Ставрева Веселиновска Снежана, Воспитанието и образованието низ призмата на идните перспективи и развој Mirascieva Snezana, Petrova Gjorgjeva Emilija, Stavreva Veselinovska Snezana, Education through the prism of future prospects and development	2
2. Јованова-Митковска Снежана, Професионални компетенции на воспитувачите Jovanova-Mitkovska Snezana, The professional competences of preschool educators	6
3. Симоновска Елизабета, Критичност, самокритичност или релативизација Simonovska Elizabeta, Criticism, self-criticism or relativization	12
4. Белташева Маја, Соработката меѓу предучилишните установи и родителите Beltaseva Maja, Cooperation between pre-schools institution and parents	15
5. Димова Габриела, Здравственото воспитание /и/ образование и формирањето на здравствена култура кај децата од предучилишна возраст Dimova Gabriela, Health education and formation of health culture among preschool children	18
6. Грегова Татјана, Цацков Оливер, Состојби, перспективи и предизвици во воспитанието во Република Македонија - предучилишно воспитание Gregova Tatjana, Cackov Oliver, Condition, perspective and challenge in education in Republic of Macedonia-Preschool education	25
7. Јанева Радмила, Проект „Од текстил до мода“ Janeva Radmila, Project „From textiles to fashion“	28
8. Дончева Јулија, Јамакова Фатме, Ефективноста на проектнo ориентираната дејност на студентите во нивната подготовка за професионална педагошка реализација Doncheva Julia, Yamakova Fatme, Effectiveness project-oriented activities to students prepararing for professional career education	32
9. Османова Ибишева Евин, Николова Василева Валентина,	

	Емпириско истражување на слободното време на учениците од град Русе Osmanova Ibisheva Evin, Nikolova Vasileva Valentina, Empirical studies for the leisure time of students from Ruse	37
10.	Николова Василева Валентина, Улогата на комуникацијата во училишно - воспитниот процес Nikolova Vasileva Valentina, The role of communication in school – educational process	42
11.	Петровска Соња, Ступариќ Јована, Компаративните истражувања во образованието Petrovska Sonja, Stuparic Jovana, Comparative research in education	47
12.	Атанасовски Диме, Предуслови за квалитетна интегрална евалуација во воспитно-образовните институции Atanasovski Dime, Prerequisite for realization of quality integral evaluation in educational institutions	54
13.	Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана, Креативноста и знаењето го креираат патот до училишниот успех Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana, Ivanova Biljana, Creativity and knowledge trace the path to school success	59
14.	Ѓорѓева Петрова Емилија, Мирасчиева Снежана, Ставрева Веселиновска Снежана, Организација, организациска култура и клима во основното училиште Petrova Gorgeva Emilija, Organization, organizational culture and climate in primary school	63
15.	Угриновска Емилија, Илиевски Александар, Костадиновска Драгица, Постои ли етика во училиштата? Ugrinovska Emilija, Pievski Aleksandar, Kostadinovska Dragica, Is there ethics in schools?.....	71
16.	Ѓорѓева Петрова Емилија, Кокотова Татјана, Училишната организациска клима фактор за развој на современото училиште Petrova Gjorgjeva Emilija, Kokotova Tatjana, School organizational climate - factor of modern school development.....	74
17.	Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Состојбата во воспитанието и образованието денес е предизвик за утрешнината и перспектива за иднината Mirascieva Snezana, Koceva Daniela, State in education today is a challenge for tomorrow and a perspective for the future.....	78
18.	Митев Зоран, Камчева-Панова Лидија, Соработката меѓу родителите и одделенскиот раководител во современото основно училиште Mitev Zoran, Kamceva-Panova Lidija, Cooperation between parents and class teachers in modern primary school.....	82

19. Дончева Јулија,
 „Опонентното“ однесување на детето провоцирано од семејната средина
 Doncheva Julia,
Opposition child’s behavior provoked by the family ambience 89
20. Јорданов Киро,
Кооперативна настава
 Jordanov Kiro,
Cooperative teaching 94
21. Смилкова Горица,
Учење низ експеримент
 Smilkova Gorica,
Learning through the experiment 103
22. Јовева Јадранка, Ташкова Елена, Камчева-Панова Лидија,
Ставовите и односот на одделенските и предметните наставници кон инклузијата на децата со попреченост во развојот при ООУ „Гоце Делчев“Штип
 Joveva Jadranka, Taskova Elena, Kamceva-Panova Lidija,
Attitudes of class and subject teachers towards inclusion of children with developmental disabilities in OOU Goce Delcev – Stip 107
23. Богданов Благојче, Атанасова – Пачемска Татјана, Лазарова Лимонка,
Преглед и современи приоди во откривањето и работата со талентирани ученици за математика во Република Македонија
 Bogdanov Blagojche, Atanasova – Pacemska Tatjana, Lazarova Limonka,
Review and contemporary approaches in the discovery and work with talented students of mathematics in Macedonia 115
24. Атанасова – Пачемска Татјана, Јовановска Добрила,
Современ приод во унапредување на процесот на оценување по наставниот предмет математика
 Atanasova – Pacemska Tatjana, Jovanovska Dobrila,
Modern approach for improving math evaluation process 121
25. Николовска Виолета,
Улогата на мајчиниот јазик во образованието
 Nikolovska Violeta,
The role of Mother Language in Education 126
26. Панева Блага,
Фонетско-фонолошките аспекти на македонскиот јазик и процесот на неговата (не)употреба во основното и средното образование во Република Македонија
 Paneva Blaga,
Phonetic-phonological aspects of the macedonian language and the process of its (non)use in primary and secondary education in the Republic of Macedonia 131
27. Китанова Ирена,
Креативноста и стимулот на ученикот преку комплексната постапка за обработка на буква

- Kitanova Irena,
Students' creativity and incentive through the complex procedure for processing a letter .137
28. Мартиновска Виолета,
Тежеста и моќта на словото
 Martinovska Violeta,
The weight and power of the word 141
 ..
29. Ристова-Михајловска Милена,
Интерпретација на средновековните автографи со цел нивно приближување до современит реципиент
 Ristova-Mihajlovska Milena,
Interpretation of medieval autographs for the purpose of convergence to modern Recipients 143
30. Миловска Добрила,
Авторството на панонските легенди
 Milovska Dobrila
Authorship of panonian legends 150
31. Дончева Јулија, Ахмедова Нурсал,
Интерактивни технологии во наставата со рана училишна возраст со помош на информациско-комуникациска технологија
 Doncheva Julia, Ahmedova Nursal,
Interactive technologies for teaching and education in primary schoolage through information and communication technologies 155
32. Османова Ибишева Евин,
Компјутерските дидактички игри – средство за интелектуален развој на детето
 Osmanova Ibisheva Evin,
Computer didactic games - means of intellectual development of the child 160
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана,
Социјализацијата и е-учење
 Koseva Daniela, Mirascieva Snezana,
Socialization and e-learning 165
34. Јакимовска Милена,
ИКТ и предучилишните установи
 Jakimovska Milena,
ICT and kindergartens 169
35. Чепреганов Тодор, Николова Соња,
Толеранцијата и учебниците по историја во мултиетничко и мултиконфесионално општество? (македонски случај)
 Cepreganov Todor, Nikolova Sonja,
Tolerance and history textbooks in multiethnic and multiconfessional society (macedonian case) 172
36. Ристова-Михајловска Милена, Лазарева Наташа,

- Училиштето како воспитно-образовна институција и просветата - некогаш и денес**
 Ristova-Mihajlovska Milena, Lazareva Natasa,
School as an educational institution in the past and in the present 178
37. Насев Ленче,
Првиот прирачник по музичко воспитание за работа со деца од предучилишна возраст
Детето, музиката и ние од Васил Попдучевски
 Nasev Lence,
First manual in music education for work with preschool children “The child, music and we”
by Vasil Popducevski 185
38. Михајловски Ангеле,
Прстната техника-клучен фактор за пијанистичката интерпретација во процесот на
едукација и усовршување
 Mihajlovski Angele,
Finger technique- key factor for interpretation by piano in the process of education and
training 189
39. Џамбазова Николовска Вања, Николовска Вратеовска Данче, Вратеовски Миле,
Социо-економска стратификација и образованието како фактор на општествена
мобилност
 Djambazova Nikolovska Vanja, Nikolovska Vrateovska Danche, Vrateovski Mile,
The socio-economic stratification and education as a factor of social mobility 194
40. Николовска Вратеовска Данче, Џамбазова Николовска Вања, Мојсоска Снежана,
Еволуцијата на економското знаење за макроекономската стабилност низ призма на
макроекономските парадигми
 Nikolovska Vrateovska Danche, Djambazova Nikolovska Vanja, Mojsoska Snezana,
The evolution of economic knowledge about macroeconomic stability through the prism of
macroeconomic paradigm 200
41. Ангеловска Александра,
Зајакнување на капацитетите на казнено-поправните установи преку образованието,
обуката и стручното усовршување како облици на третман на осудените лица кои
издржуваат казна затвор
 Angelovska Aleksandra,
Strengthening the capacities of detention and rehabilitation centers through education,
training and professional specialization as form of treatment of convicted people with
sentence of imprisonment 207

ПРЕДГОВОР

Публикацијата под наслов „Состојби, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието во Република Македонија“ е продукт на размислувањата, искуствата, иницијативите и предлозите, теориски и емпириски сознанија кои беа презентирани на истоимената конференција, која се одржа на 13 мај 2015 година во Собранието на општина Штип. Овогодишната конференција, трета по ред, е во организација на Советот на Општина Штип и Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, во рамките на Меморандумот за соработка. Самата конференција е само еден од облиците на одбележување на 24 мај „Св. Кирил и Методиј“, денот на сесловенските просветители кои го чествуваат просветните работници. Публикацијата „Состојби, предизвици и перспективи во воспитанието и образованието во Република Македонија“ е зборник на трудови во издание на Национална Установа – Универзитетска Библиотека „Гоце Делчев“ Штип. Всушност, зборникот е сведок за еден настан кој остава силен печат во македонската педагошка ризница. Научно-стручниот карактер на конференцијата овозможи не само размена на искуства и анализа на состојбата во воспитанието и образованието на сите нивоа туку и трасирање на патот за иднината на воспитно-образовниот систем во целост како еден од основните темели на развојот на заедницата. Содржински текстовите во публикацијата третираат прашања од различни аспекти на воспитанието и образованието, во сферата на наставата, наставникот, ученикот, наставните средства, целите и содржините во воспитно-образовниот процес на сите образовни нивоа, од предучилишно, преку основно и средно до високо-образовните институции. Исто така се среќаваат текстови кои говорат и за специфичностите на одделни видови дидактички модели на настава, во различни типови на училишта, проблемот на слободното време на учениците како и факторите кои влијаат на неговата содржинска димензија со што се богати педагошко-дидактичкиот тезаурус. Низ испишаните редови се поместени теориско-емпириските размисли кои го третираат прашањето за употребата на мајчиниот јазик во наставата, аналитичките погледи кон одделни пишани документи од богатата македонска ризница на пишани дела кои уште повеќе придонесуваат за широкиот и разновиден дијапазон на размисли на просветните работници. Со тоа оваа публикација добива трајна вредност како за педагошките научници така и за педагошките практичари. Проблемот на модернизација на воспитанието и образованието е и временски димензиониран поаѓајќи од анализа на состојбата преку посочување на тенденциите до визионирање на перспективите за натамошен развој. Во редовите испишани на повеќе од двесте страници, можат да се сретнат содржини кои се насочени кон соработката со родителите, со што прашањето на единство на воспитните фактори не останува изолирано. Интересно е да се споменат и размислувањата како и искуствата на дел од просветните работници во однос на примената на современата технологија и техника во наставата, што упатува на заклучокот дека наставата е предмет на интерес и е целно насочена кон нејзино унапредување од страна на непосредните учесници, планери и реализатори на самиот процес, наставниците.

Оваа публикација не ја исцрпува целокупната проблематика која е предмет на интерес на конференцијата, со оглед на актуелноста на феноменот воспитание и образование во времето и на местото каде се истражува и проучува. Сложената природа на проблемот како и неговата условеност од општественото опкружување, науката, техничко-технолошкиот развој, отвора нови полиња за дискусија, идеи за развивање на нови практики со една единствена цел, унапредување на воспитно-образовниот процес заради зголемување на квалитетот на самиот процес и на знаењето како негов продукт.

Но останува да сведочи за еден настан, една состојба, во одредено време како четиво за генерациите што идат.

Мај, 2015
Штип

Главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

надлежните институции можат да ги стимулираат овие процеси на точно и објективно претставување на состојбите со училиштата со различни механизми од кои би го навел следново: Структурите во училиштето да побараат од сите претставници со кои ќе се комуницира за време на интегралната евалуација, да го претстават училиштето во што е можно пообјективно светло со изложување на сите проблеми кои не успеваат да ги разрешат. По ова, тие би добиле објективен извештај и корисни препораки, би направиле акциски план за надминување на состојбата, а сето тоа да им даде можност при контролната евалуација која вообичаено е после шест месеци од донесувањето на акцискиот план, да добијат подобра оценка од онаа што ја добиле на интегралната евалуација, односно да ја поправат веќе добиената оценка. На овој начин училиштето ќе може на краток рок да добие подобра оценка и ова би било стимулација за објективен пристап од страна на училиштата при реализација на интегралната. Доколку училиштата немаат чувство дека интегралната евалуација и инспекторите имаат за цел да помогнат во подобрување на квалитетот на работата на училиштето, не е за очекување дека објективен пристап ќе постои.

Литература:

- Bourguignon, D. (2005). *School leaders on line*. Den Haag: Offset Rijswijk.
- Cauwenberghe, C. van, (1995). *School management, Innovation and Management of Change*. Prague/'s Hertogenbosch, PHARE/RES.
- Perry, C. (2003). *Approaches to school inspection*. Belfast: Research Paper.
- Велева, М. (1994). *За надзорот*. Скопје: НИРО „Просветен работник“.
- Николоска, Н., & Стојаноска, А., & Атанасовски, Д., & Хамити, Р., & Николов, Г., & Митковска, К.В. (2013). *Квалитетот на воспитно образовниот процес во основните и во средните училишта во Република Македонија 2012/2013*. Скопје: ДПИ.
- Николоска, Н., & Стојаноска, А., & Атанасовски, Д., & Насковска, М., & Хамити, Р. (2014). *Квалитетот на воспитно образовниот процес во основните и во средните училишта во Република Македонија 2013/2014*. Скопје: Државен просветен инспекторат.

УДК 37.015.3:159.954
(прегледен труд)

КРЕАТИВНОСТА И ЗНАЕЊЕТО ГО КРЕИРААТ ПАТОТ ДО УЧИЛИШНИОТ УСПЕХ

Драгана Кузмановска¹, Снежана Кирова², Биљана Иванова³
^{1, 2, 3} Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт: Живееме во едно модерно општество во кое осовременувањето на нештата стана неминовно секојдневие во општеството. Алатките за модернизација длабоко навлегоа со молскавична брзина во сите сфери на општеството, што значи и во образовниот процес, односно во училиштата, во наставата и во наставните програми. Кога зборуваме за современо училиште нè зборуваме само за воведување на компјутери во наставниот процес туку секако и за нешто повеќе. Токму тоа е предмет на нашево истражување во кое ќе се обидеме да откриеме нешто повеќе за современото училиште, односно за современата настава, наставници и ученици. Ние, всушност, ќе се осврнеме на една многу битна, но и многу често игнорирана нишка во современата настава, а тоа е поттикнување на креативноста кај учениците сè со цел продуцирање на образовани кадри кои подоцна во животот ќе можат полесно да ги преминуваат пречките на кои ќе наидат. Училишната пракса и резултатите од направените

истражувања потврдуваат дека креативноста е високо вреднувана воспитно-образовна цел, но тешко остварлива во постоечките услови (Максић, 1999).

Клучни зборови: креативност, знаење, мотивација, успех.

CREATIVITY AND KNOWLEDGE TRACE THE PATH TO SCHOOL SUCCESS

Dragana Kuzmanovska¹, Snezana Kirova², Biljana Ivanova³
^{1,2,3} Faculty of Philology, University "Goce Delcev" Stip

Abstract: We live in a modern society where modernization has become commonplace. With the speed of lightning the tools for modernization penetrated into all spheres of life including the educational process, schools, and curricula. When we speak about modern schools we do not refer only to the introduction of computers but to something more. That is actually the topic of our research in which we will try to discover more about the modern school, modern teaching process, and modern teachers and students. We will actually relate to one usually ignored thread in modern teaching, that is to encourage creativity among students with the aim of producing educated people who will later in life be able to more easily overcome the obstacles they encounter. The teaching practice and the results from various research confirm that creativity is a highly valued educational goal, but hardly achievable in existing conditions (Maksic, 1999).

Key words: creativity, knowledge, motivation, success.

Секое училиште во денешни услови се стреми кон осовременување на работните услови и алатки, на осовременување на наставниот план и програма и, секако, на осовременување на наставниците и учениците. Осовременувањето, всушност, не значи само воведување на новитети и истиснување на досегашните алатки, наставни планови и програми, туку задржување на она што досега се покажало како корисно и водело до поголеми училишни успеси и негово комбинирање со новото, современото. Значи, синтеза помеѓу старото, традиционално и новото, современо учење. Предмет на нашево истражување е токму оваа т.н. синтеза и тоа помеѓу знаењето како нешто традиционално и креативноста како нешто современо. Креативноста во традиционалната настава е запоставена и затоа ние сметаме дека нејзе треба да ѝ се даде поголем простор во современата настава со цел продуцирање на високо образовани кадри способни за успешно совладување на пречките кои им ги носи општествениот живот.

Сите знаеме дека училиштето е местото каде се стекнуваат знаења почнувајќи од базичните знаења па сè до сложените, специфични за одредена област, но се поставува прашањето како да се стекнат што е можно поголем број знаења кои во иднина ќе им користат на учениците во пробивање во глобалниот свет. Затоа, голем број научници се занимаваат со решавање на оваа проблематика и се обидуваат да дадат што е можно посоодветни одговори. Ние ќе се обидеме да ја потенцираме синтезата помеѓу знаењето и креативноста, која според нас е клуч за постигнување на училишниот успех, а која пак, е занемарена во воспитно - образовниот процес. Кога зборуваме за знаење, мислиме на стекнатото знаење од училиштата а кога зборуваме за креативноста мислиме на поттикнување на креативното размислување кај учениците.

Сметаме дека покрај знаење на еден современ ученик му е потребна и креативност за решавање на современите проблеми. Секој ученик знаењето го стекнува во училиштата и затоа токму училиштето е местото каде треба да се зборува за креативноста и за нејзиното поттикнување и развивање. Општествениот напредок е резултат на создавањето значајни дела кои пак се темелат врз креативноста. Во овој контекст се поставува прашањето „Зошто креативноста не е присутна во образовниот процес и што е она што треба да ја разбуди?“. Образовниот систем преку наставните планови и програми, како и преку самите наставници, треба да биде еден од факторите за креирање на ученици со креативно размислување. Оттука, наставата во современите училишта, наместо само на пасивно усвојување на факти, треба да се заснова на откривање на нови знаења и

на развој на критичкото размислување. Првиот чекор кон осовременување на наставата е веќе направен со воведување на компјутерите во наставниот процес, но тоа не значи дека не е потребно натамошно усовршување. Освен кон усовршување на наставните алатки, потребно е и усовршување на самите наставници, носители на образовниот систем. Потребна е постепена промена, како кај образовниот кадар така и во образовниот систем и во наставните содржини. За да се остави простор за критичко размислување, треба да имаме просветни работници кои критички ќе размислуваат, наставници што постојано ќе прашуваат за да имаат љубопитни ученици и професори што ќе го искажуваат своето двоумење за студентите да почувствуваат дека имаат простор да прашаат и самите да се двоумат. Така постепено ќе се трансформира општеството и конформизмот полесно ќе почне да се топи. Она што е потребно е да им се посвети повеќе време на младите што искажуваат желба за дискусија на одредена тема гледана од малку поинаков агол и воннаставни активности што би помогнале во разгорувањето на страста за дознавање нешто ново, за запознавање некоја нова сфера од животот, за нов начин на согледување на нештата. И повеќе од јасно е дека треба да ѝ се даде повеќе простор и внимание на креативноста, затоа што креативниот наставник и креативниот ученик се базата за создавање на едно здраво општество. Значи само креативниот наставник може да го мотивира ученикот креативно да размислува и на тој начин да го даде својот максимум во решавањето на поставените задачи, а подоцна и во совладување на настанатите животни проблеми. Стернберг (Sternberg, 2003) во своите дела говори за начинот на пронаоѓање на најголемите умови кои ќе ги искористат своите таленти и ќе создадат значајни дела кои пак ќе придонесат за општествен напредок. Притоа тој ги истакнува следниве карактеристики кои треба да ги поседува еден генијалец а тоа се: интелигенција, креативност, мудрост и синтеза. За интелигенцијата вели дека е способност за прилагодување во средината во која се наоѓа. Креативноста пак, за него е одлука и став кон животот исто колку што е и способност и преку интелигенцијата и креативноста се доаѓа до мудроста. Ставајќи акцент на синтезата и нивното заедничко дејствување го создава т.н. WISC модел за откривање на способноста за раководење кој пак, е често употребуван при изборот на соодветен кадар во стопанството. Со значењето на знаењето за креативното размислување се занимава Хелер (Heller, 1995) и резултатите од неговото истражување направено во Германија потврдуваат дека учениците кои имаат голема интелигенција и голема креативност постигнуваат поголеми успеси во повеќе училишни предмети, а најслаби се во спорт. Додека пак учениците со голема интелигенција и мала креативност се следни на листата во постигнување на училишниот успех. Учениците со помала интелигенција и поголема креативност се послаби од претходните две групи, освен во спорт. Учениците со мала интелигенција и мала креативност се на дното на оваа табела. Во целина, резултатите добиени од ова истражување потврдуваат дека комбинацијата, односно синтезата од интелектуалните и креативните способности претставува најдобар услов за постигнување на поголем училиштен успех. Меѓутоа, според резултатите од истражувањата на Фриман (Freeman, 1995) направени во Велика Британија, истакнувањето и поддржувањето на големиот училиштен успех може негативно да влијае врз развојот на креативноста кај ученикот. Затоа, Фриман говори за две групи на ученици: оние на кои академските постигнувања им причинуваат поголемо задоволство (23%) и оние на кои креативноста им причинува поголемо задоволство (7%). Од наведеново јасно се гледа дека со растењето кај младите луѓе сè повеќе се намалува интересот за креативноста што доведува до создавање на некреативна нација која потешко се соочува со настанатите општествени проблеми. Фриман како заклучок наведува дека притисокот за постигнување на поголем училиштен успех кај некои многу интелигентни ученици ја кочи нивната креативност. Тој вели дека притисокот доаѓа од домот и од училиштето и дека тој повеќе им влијае на момчињата отколку на девојчињата, а најистакнат е кај оние кои се занимаваат со наука. Фриман верува дека сите ученици се способни да ги развиваат своите вештини за учење, да се изборат и да ги изнесат своите идеи, но потребно е да се чувствуваат сигурно и да бидат она што се и да имаат самопочитување кое ќе им дозволи да ризикуваат креативно да размислуваат и креативно да се однесуваат во училиштето. Главната цел на

образованието треба да биде оспособување на ученикот да продолжи со учењето и со креативното мислење и по завршување на образованието и само на тој начин ќе може успешно да чекори во современото општество.

Заклучок

Креативноста е операционално дефинирана како способност да се создаде нов, невообичаен и изненадувачки производ, забележување, процесирање и користење на максимум достапни информации, поврзување, комбинирање на тие информации со податоците од искуството, како и комуницирање или споделување на креативниот акт или производ со другите (Urban & Jellen, 1993). Постигнувањата во текот на школувањето, потенцијалот за професионалниот развој, креативноста и успехот во извршувањето на работата се предмет на многу истражувања кои ја проучуваат нивната меѓусебна поврзаност со целта да се дојде до заеднички предиктор (Kuncel, Hezlett & Ones, 2004). Креативноста со интелигенцијата и мудроста доведуваат до создавање на значајни дела кои ќе го одржат развојот на современиот свет. Иако суштината на креативноста ја сочинуваат оригиналноста и создавањето на новитети, таа не може да се замисли без флексибилност и разработка, а во сите овие фази неопходен е материјал, содржина преку која креативната личност ќе дојде до некое знаење. Она на што треба посебно да се обрне внимание е да не се врши преголем притисок врз креативните личности во однос на постигнување на одличен академски успех бидејќи ова може да предизвика намалување на креативноста

Литература

- Freeman, J. (1995): Conflicts in creativity, *European Journal for High Ability*, 6(2), 188-200.
- Heller, K. (1995): The role of creativity in explaining giftedness and exceptional achievement, *European Journal for High Ability*, 6(1), 7-26.
- Kuncel, N., S. Hezlett & D. Ones (2004): Academic performance, career potential, creativity and job performance: can one construct predict them all, *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(1), 148-161.
- Максић, С. (1999): Креативност измеѓу теорије и школске праксе, *Зборник Института за педагошка истраживања*, бр. 31 (9-28). Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Sternberg, R. (2003): WICS as a model of giftedness, *High Ability Studies*, 14(2), 109-138.
- Urban, K. & H. Jellen (1993): *Test for creative thinking-drawing production (TCT-DP), Manual*. Hanover: University of Hanover.